

ВЕЉКО СТАМБОЛИЈА

СТРАХ ОД ГУБЉЕЊА ИДЕНТИТЕТА

Небојша Деветак: *Као кад снег квари*

Многи су се страхови увукли у душу Небојше Деветака, на оне старе надошли су, као плима, нови, невидљиви и непредвидљиви. Наравно, пјесник није задовољан таквим стањем које му је наметнуло дијаболично вријеме. Он не пристаје на пуко преживљавање, умјетник жели да доживи. Деветак је свјестан своје немоћи, своје изгубљености, пометености душе, свјестан је да живи у времену које му није наклоњено, па отуд и јак страх *од нестанка без биљега*. Чак страх и од *вјетра* као симбола који у неповрат односи драгоцене успомене, вјетар као чистач наших сјећања. Све нас то упућује на дисовску атмосферу која доминира у Деветаковој збирци пјесама „Као кад снег квари“. Све оно на чему се заснивао некадашњи живот, а онда и умјетничка представка тог живота, претворило се у пепео. Деветак попут нарикаче својом пјесмом тужбалицом ритуално скреће пажњу на своју бол и тугу и разгрће пепео сагорјелог живота. Оптерећеност завичајним губитком превелико је бремене које је пјесник понио са собом и тешко се носи. Оставши без драгоценог миља завичајног огњишта, те тврђаве самопоуздања, изгубило се и оно, толико потребно животно самопоуздање. Како пронаћи нову радозналост и како побиједити страх од равнодушности и тупости? Како смирити пометњу у глави и у

души и побјећи од ништавила? Пјесник живи двоструким животом, у њему се прелама људско и умјетничко и зато му је много теже. Паралелизам доживљаја је веома тешко хармонизовати у смутним временима. Деветаков јак субјективитет суочио се са безнађем и празнином.

Како би било лепо/Не корачати више/Не помаћи се/Чекати да ме прекрије маховина/Као што тама прекрива дан (Немир)

Да ли ће осјећај безнађа и празнина угрозити и стваралачки чин који је једина одбрана од губљења идентитета? Да ли ријечи могу замијенити завичај? Може ли се празнина попунити или обогатити новим доживљајима? Пјесничка душа тешко подноси насилно ресетовање, захваћена кужним временом, замрлих осјећања, чежњиво жуди за *мирисом и љепотом*.

Кроз прозор, затим, гледам крошње дрвећа/опточене ињем/Слутећи да ће се, колико сутра, /Истопити та лепота/Као што све лепо брзо/И неповратно ишчезава (Бела ружа /3/)

Хаотичност историјских околности натјерало је пјесника да у њему проради и оно људско, прије свега страх од смрти, а да се, притом, и лирско ја затворило у сопствену љуштуру. Деветак је свјестан да се не смије препустити стихији, односно догађајима који су се отели контроли, јер „излишна је молитва за непромишљени грех“, и да мора пронаћи излаз из наметнутог хаоса. Та могућност да спаси срце и душу од потпуне пропасти ствара нову наду и ново надахнуће. Пробудити замрла осјећања и уњедрити их испод „крила Белог Анђела“. Испод крила *Белог Анђела* расцвјетаће се *бела ружа* са латицама мирисног надахнућа. На мјестима гдје се појављује *Бели Анђео, бела ружа, бела пахуља, бела пена, снег, светлост* повлачи се „страшна осама“, поовску и дисовску атмосферу замјењује *пупољак душе* из којег се

расцвјетава бела ружа, симбол наде да је могуће наставити заустављено кретање.

Јер, загледао сам се у себе дубље него икад/ И видео душе своје пупољак/ Како се у белу ружу расцвџетава

Отварање пјесникове душе и латица беле руже у симбиози је са стваралачким чином који није тако чест, али кад пјесникова душа *једном отвори своје латице* започиње духовно уздизање, повлачи се празнина, црна пратиља и нежељена дружбеница. Деветак не бјежи ни од својих сумњи у сврсиходност стваралачког надахнућа у тренуцима када му сивило празнине *поједе* ријечи.

Сатима/ мрцварим стих/не бих ли у њега неку лепоту уденуо/Узалуд/Речи беже као опарене

Добре пјесме су баште пјесничких слика и Деветак *нас је, поново, изненадио нечим познатим*, не пришивајући му Андрићеву мисао злонамјерно. Иако се кроз Деветакове пјесме провлаче сјенке, властита, и сјенке прошлости, и пепео, асоцира на сиву боју, пјесничке слике не губе умјетничку лепоту и оригиналност. Интуитивна слутња да је исцурило вријеме наговијештена је у снажној пјесничкој слици *посусталог* тијела које се клати *на оцвалој грани са стихом стегнутим у грлу*. Живот је стегао уже око врата, никога није било да га прекине или, бар, олабави. Остала је задња збирка „Као кад снег крвари“ у издању загребачке *Просвјете* и кружно кретање се завршило тамо гдје је и почело. Остаће сјећање на пјесника Небојшу Деветака који се није дао једном времену како је оно хтјело, већ онако како га је његова пјесничка душа водила. Деветак је живио да би писао, *ослушкујући сопствено било*, очајнички покушавајући да празнину попуни вишим смислом постојања, ако је то била, понекад, и љубав, па и само сјећање на негдашње љубави, тиме је и *мисао* био већи.